

Kom, maak je mooi voor een hemels avondmaal

zondagavond Bach-cantate in de Paaskerk

‘Schmücke dich, o liebe Seele’

Onmiddellijk en terecht koos organist Henk van Zonneveld voor koraalprelude BWV 654, een van de beroemde 18 Leipziger orgelpreludes uit circa 1723 als introductie voor de cantatedienst van zondag aanstaande in de Paaskerk.

Deze prelude, ook getiteld ‘Schmücke dich, o liebe Seele’, is evenals de cantate geënt op de Lutherse kerkhymne gedicht door Johann Franck (1618-1677) en op melodie van Johann Crüger (1598-1662). De grandioze melodie van dit lied ter voorbereiding van avondmaal/communie vertoont eenzelfde intimiteit als de tekst: een allegorische interpretatie van het oud-testamentische Hooglied, een oeroud mystiek verlangen naar het helend verbond tussen God en zijn volk. Verbeeld als bruid en bruidegom.

In deze geest dichtte Franck zijn avondmaalslied. Aan tafel, bij brood en wijn gebeurt het: bruid (de ziel) en bruidegom (Jezus) worden verenigd, een geestelijke bruiloft.

Cantate 180

Die geestelijke bruiloft is het vertrekpunt voor Bach: hij componeert een cantate met hymnische allure waarin hij de mystieke spiritualiteit van het kerklied met behulp van wereldse muziekmiddelen tot uiting brengt! In de delen 1, 2 en 5 komen drie – weliswaar gestileerde - dansen voorbij: een gigue, een bourrée en een polonaise. Dit gegeven naast de hoofdzakelijk majeure toonsoorten maakt dat de cantate een licht en feestelijk karakter heeft. Uiterlijk opgewekte, zonnige ja zelfs verliefde muziek (deel 3 en 5), maar altijd geschraagd door innerlijk ervaren, spirituele vreugde.

Het openingskoor (1) op tekst van de eerste strofe van het kerklied, is een koraalfantasie met een zelfstandig instrumentaal aandeel. Zoals gebruikelijk bij koraalcantates wordt de cantus firmus (hoofdmelodie) gezongen door de sopranen. De overige stemmen gaan min of meer hun eigen weg. De instrumentale thema's bewegen zich onafhankelijk van de vocale thema's en vallen op door de sierlijke dialogen tussen blazers (blokfluiten, hobo's) en strijkers.

In de daarop volgende aria (2) voor tenor, fluit en continuo wordt heel virtuoos gespeeld met muzikale tekstuitbeelding: “dein Heiland klopft, ach, öffne bald die Herzenspforte!” De fluit als charmant doch onvermoeibaar kloppend slaginstrument. Popopóm, popopóm..

In het aansluitende recitatief voor sopraan weerklinkt de oorspronkelijke koraalmelodie en horen we in het arioso de integrale tekst van de vierde strofe van Francks hymne. Het tweede recitatief (4) voor alt, twee blokfluiten en continuo is eigenlijk ook weer een arioso, een vrije melodie, iets tussen een recitatief en een aria in. Het is een korte, maar belangrijke

overdenking en daarom met opzet geplaatst in het centrum van de cantate: mijn hart voelt vrees en vreugde, de steeds terugkerende strijd tussen hoofd en hart.

In deel 5 komen we aan bij de kernaria van deze cantate, de tekst bevestigt de conclusie van deel 4, 'Lebens Sonne, Licht der Sinnen,...', de zon is nu overal majesteitelijk doorgebroken. Behalve de (dwars)fluit treedt het gehele orkest aan om de sopraan in haar dolverliefde aria stralend naar onbekende hoogten te stuwen. In het navolgend recitatief (6) laat de bas ons weer rustig met beide benen ter aarde dalen met de onderwijzende woorden: laat (u) mijn geest in liefde ontvlammen opdat hij zich louter richt op wat des hemels is in geloofsvertrouwen en daarbij steeds uw liefde gedenken.

Het slotkoraal (7), de negende strofe van Francks lied maar gegoten in Bachs eigen instrumentatie, geeft in een notendop nog eens de portee van deze muzikale preek mee. Hoe die luidt? Misschien een omkering van een bekende filmtitel: Liefde is alles!

Eind goed, al goed?

Hoe dan ook, wat nu met de tekst uit Mattheus 22: 1- 14, de evangeliezing die voorgeschreven was voor de twintigste zondag na Trinitatus (feest van de Drievuldigheid, de eerste zondag na Pinksteren). Bach heeft zich in 1724 met overduidelijk compositorisch plezier beperkt tot het begin van de parabel van de koninklijke bruiloft, de feestzaal met dansmuziek wordt nauwelijks verlaten. Het vervolg van de evangelietekst komt niet aan bod. Het venijn van Mattheus' tekst zit 'm in de staart met de spreekwoordelijke uitspraak: "want velen zijn geroepen, weinigen uitverkoren." Bach had kennelijk geen boodschap aan deze duistere tournure en houdt de weg voor iedereen open.

De Bach Cantorij Baarn verzorgt al 46 jaar cantatediensten in de gemeente Baarn. Zondagavond 19.30 uur wordt onder leiding van Anthony Scheffer cantate 180 uitgevoerd, 'Schmücke dich, o liebe Seele' een waar muzikaal banket in de Paaskerk. Onder de vocale solisten begroet de cantorij Marjon Strijk, Karen Sanders, Falco van Loon en Hubert ter Meulen. Henk van Zonneveld bespeelt het kleine kistorgel en voor de koraalprelude BWV 654 het grote Paaskerkorgel aan het begin van de dienst, waarin ds. Jos van Oord voorgaat.

[zie ook: <http://eduardvh.home.xs4all.nl>]

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto van één van de vocale solisten en/of dirigent (zie bijlage)